УДК 821. 161. 2 (477)

ГУМАНІСТИЧНИЙ ПАФОС ІСТОРИЧНОЇ ПРОЗИ В.БУДЗИНОВСЬКОГО

Александрова Г.О., к. філол. н.

Бердянський державний педагогічний університет

У статті йдеться про гуманістичний пафос повістей "Не будь звіром" і "Не вб'ю його" західноукраїнського письменника, політика й історика В.Будзиновського. У дослідженні розглянуто інтерпретацію образів Сави Чалого, Гната Голого, Верлана з позиції гуманістичних ідей автора.

Ключові слова: гуманізм, повість, конфлікт, проблема, героїчне минуле, герой, пафос.

Александрова А.А. ГУМАНИСТИЧЕСКИЙ ПАФОС ИСТОРИЧЕСКОЙ ПРОЗЫ В.БУДЗЫНОВСКОГО / Бердянский государственный педагогический университет, Украина.

В статье речь идет о гуманистическом пафосе повестей "Не будь зверем" и "Не убью его" западноукраинского писателя, политика и историка В.Будзыновского. В исследовании рассмотрена интерпретация образов Савы Чалого, Гната Голого, Верлана с позиции гуманистических идей автора.

Ключевые слова: гуманизм, повесть, конфликт, проблема, героическое прошлое, герой, пафос.

Alexandrova A.A. HUMANISTIC PATHOS OF HISTORIC PROSE BY V.BUDZINOVSKY / Berdyansk state pedagogical University, Ukraine.

The article is about the humanistic pathos of Ukrainian writer, politician and historian Volodymyr Budzinovsky stories "Don't be a Beast" and "I don't Kill Him". In the work the interpretation of S. Chaly, G. Goly and Verlan imagines in the light of author's humanistic ideas is presented.

Key words: humanism, narrative, conflict, problem, heroic past, hero, pathos.

В українському літературознавстві активно триває наукове декодування літературного процесу України кінця XIX – першої третини XX століть у всій його повноті, повертаються забуті й заборонені в радянський період імена та письменницькі художні набутки. У літературному контексті різнобічно досліджується недовідома творчість західноукраїнських письменників (В.Бирчак, К.Гриневичева, Ю.Опільський, І.Филипчак та ін.). Їхня літературна діяльність була "зачарована" на схід – "Велику Україну", виходила із соборницької парадигми І.Нечуя-Левицького й І.Франка, позначалась яскравим галицьким колоритом, глибоким знанням культури та історичного минулого свого народу.

Творчість В.Будзиновського, відомого в кінці XIX – на початку XX ст. письменника, політика, економіста, історика, фольклориста, на сьогоднішній день лишається мало дослідженою. В СРСР творчий доробок прозаїка був вилучений із відкритих бібліотечних фондів, оскільки владу не задовольняло недостатнє й неортодоксальне "радянофільство" письменника. В умовах незалежності України творчість В.Будзиновського повертається до читацької аудиторії, посідає належне місце в літературному процесі початку XX століття.

Вивчення творчості письменника ускладнюється відсутністю сучасних видань його творів. Після більш як півстолітнього забуття впродовж останніх десятиліть побачили світ лише окремі повісті прозаїка. Зокрема, 1990 року у видавництві "Червона калина" вийшла збірка історичних повістей В.Будзиновського, 2004 року коштом подружжя Дмитра й Марії Гулей у Львові перевидано історичні повісті письменника "Небіжчик – ходить" і "Кожух не на мене", які тривалий час зберігалися в закритих спецфондах Львівської бібліотеки АН України ім. В.Стефаника.

В осмисленні В.Будзиновського як активного політичного діяча, економіста помітне місце займають статті Хрестини Весни "Шукав золото української душі..." та "Співець козацької слави", М.Чорнописького "Сей чоловік на муки піде, а не зрадить...", В.Ханаса "Коли ж народився Будзиновський?", "Найрадикальніший серед руських радикалів. До 125-ліття з дня народження В.Будзиновського" та "Перший голос за незалежність", К.Левицького "В'ячеслав Будзиновський", Б.Голобуда "В'ячеслав Будзиновський – політик і громадський діяч України кінця XIX – початку XX століть". Названі статті, написані в 90-ті роки XX ст., об'єднують суголосні думки про В.Будзиновського як громадського й політичного діяча, депутата австрійського парламенту, автора багатьох історико-економічних, політичних праць та публіцистичних статей. Літературно-художній доробок письменника в розвідках згадується в поодиноких схвальних зауваженнях на кшталт: "Повісті Будзиновського мали заслужену популярність. Вони свідчили про оригінальність талановитого майстра жвавої, гостросюжетної, композиційно розмаїтої оповіді, яка приковує увагу читача" [5, 5].

До вивчення творчості прозаїка в окремих розвідках зверталися такі літературознавці, як С.Андрусів, К.Ганюкова, Ф.Кейда, І.Копач, Ф.Погребенник. Проте художній доробок В.Будзиновського як єдиний ідейно-естетичний феномен у контексті культурно-літературного процесу кінця XIX – початку XX століття досі ще не був досліджений комплексно й грунтовно. Таким чином, проза письменника не відома широкому загалу читачів і досі належним чином не інтерпретована в спеціальних літературних дослідженнях, а історико-літературні розвідки, критичні статті свідчать про те, що поетика прози В.Будзиновського потребує комплексного теоретико- та історико-літературного висвітлення. Тому існує необхідність уведення доробку митця до наукового обігу з метою залучення його в ідейно-естетичний контекст літературної доби.

Сюжет повісті "Не будь звіром" ґрунтується на реальних подіях, свідком яких став старий бджоляр, сімдесятирічний тесть Гната Голого Клим Ющук: "Війна, яка зачалася за Хмельницького, винищила цвітучі села, городи. Ця війна обезлюднила ціле західне Подніпров'я, яке прийшло під владу турецького султана. Москва помагала ляхам відвоювати сей шмат землі, але турок не дався. В 1681 році Москва і Польща помирилися з турком і згодилися на його домагання, що через двадцять років Правобічна Україна лишиться незалюдненою пустинею" [2, 134-135]. Унаслідок цього на Правобережжі вільні землі заселили втікачі з усієї України. Однією з них стала слобода Куничі (заснована 1703 року). Квітуче село було раєм для його мешканців так само, як і село на березі річки Висуні, описане А.Чайковським у повісті "На уходах", де не було ні бідних, ні багатих. Для В.Будзиновського Куничі, у яких "мед і молоко течуть рікою", є утопічною суспільною моделлю ідеальної спільноти. Однак за угодою Москви, Польщі й Туреччини через тридцять років на ці землі повернулася панщина. Старий Ющук із болем у серці згадує роки вільного життя: "Всі, що сюди прийшли, гадали, що до смерті спекалися панщини. Мені було тоді сорок років. Тоді я й подумати не міг, що Бог дасть мені ще тридцять і я слободу пережию та ще раз натягну на себе ярмо неволі. [...] Ось та хвиля наближається. А що буде, коли Куничі вирояться?" [2, 136]. Автор через монолог Ющука вимовно порівняв село з вуликом, а куничан з бджолами, які традиційно символізують працьовитість, і тому з жалем пророкує сумне майбутнє: "Гей ви, пчілки мої!.. До сеї пори лиш я ділився з вами вашою роботою. Але я не обкрадав вас. І робив я з вами. Я дбав. щоби й вам було добре. Щоби мороз не вигубив вас, щоби дощ не залив вашої домівки, щоби вашої праці не з'їв галапас. Тепер будете мусіли робити ще й на пана, котрий коло вас не ходить і не дбає за вас" [2, 137-138]. Ющук – волелюбний куничанин – розуміє, що ті, хто виріс без кайданів, ніколи не підкориться панам. В образах куничан В.Будзиновський утілив романтичну концепцію українця як вільної природної людини: "...стрібуйте запрягти до воза лошака, що досі гуляв по степу вільний. Побачите, чи не рознесе вам воза. Так і куничани, що родилися тут і виросли на волі" [2, 137]. Прозаїк у творі ідеалізує козаків, постійно акцентує увагу на їх позитивних рисах: прагненні до незалежності, самостійності, умінні боротися за вільне життя. Епіка цікавлять моменти, які дозволяють героям розкритися в екстремальних ситуаціях, коли яскраво окреслюються сильні й слабкі сторони людських характерів.

Значне місце в повісті "Не будь звіром" В.Будзиновський відвів зображенню гайдамацького руху як національного явища. Письменник реалістично передав кріпосницьку дійсність, засилля польської шляхти. У розмові з Климом Ющуком місцевий священик наївно сподівається на розважливість панства: "Панщина хоч прийде, то вона чей же не буде тут така тяжка і гірка, як була на Волині або Галичині. Там пани знають, що народ не має куди від них втікати, отже, тиснуть людей, кільки можуть. І там пани не бояться тиснути, бо там народ від дитини виріс та виховався в неволі, отже, він покірний. Проти неволі не бунтується, ще цілує руку, котра його б'є. Там народ думає, що то вже Бог так дав, щоби був пан і невільник. Тут народ буйніший. Тут ціле молодше покоління виросло, не знаючи, що таке неволя, що таке панщина. Пани знають, що таких нелегко вбрати в шори, отже, не будуть тиснути так, як тиснуть на заході" [2, 137]. Підтвердженням магнатської загарбницької політики й жорстокості є сцена наради шляхтичів, де вирішується доля слобідського населення. Так, монолог гетьмана Потоцького звучить дисонансом до слів священика: "Хлопам досить того, що тридцять років розживалися нашим коштом [...] Щодо данини, то вони мусять бути ще більші. У попередніх панів данини були дуже малі, бо хлопи були бідні, отже, не було що брати. Наші хлопи багачі, є що потягнути [...] На перший раз треба взяти грубо більше, як се, що гадаємо брати щороку. Пізніше, як хлопський запас вичерпається, можна в данинах попустити. Нехай хлоп також знає, що покірне теля дві корови ссе!" [2, 141]. Натомість князя Четвертинського непокоять бунти селян і їхня втеча на Запорожжя. Він хоче, щоб "вовк був ситий і коза ціла", тому пропонує перші два-три роки послабити панщину. Уся сцена наради композиційно являє собою своєрідну вставну новелу, яку наратор завершує жорстоким рішенням шляхти: "Всякий бунт і всякий прояв невдоволення порішено давити доразу кроваво, щоби були відстрашаючі приклади" [2, 142]. Пророчим став і вигук Потоцького про те, що він не боїться кровопролиття: "Вміємо і будемо плавати, хоч би по шию в крові!" [2, 143]. Експресивне згущення фарб, рішення верхівки активні дії народу "давити кроваво" є натяком на пацифікації XX століття.

Символічною своїм антуражем стала сцена приїзду польських панів до Куничів: відразу встановили по середині майдану шибеницю й повісили дружину Гната Голого, оскільки його самого не змогли спіймати ("Втік хлоп, то повісити його бабу!" [2, 152]). На прикладі долі цієї слободи В.Будзиновський показав, з

одного боку, жорстокість шляхти, яка була нещадною до українців, з іншого – невмирущість волелюбних традицій нашого народу. З цього приводу справедливою видається думка Ф.Кейди: "Шляхта несла визиск і беззаконня, а це не співвідносилося з приписами християнської моралі українця, тому він спочатку лише пасивно противився політиці польських зайд-єзуїтів. І лише коли припекло дужче, коли "культурники"-поляки почали поводити себе в Україні особливо нахабно і з допомогою "жидів-рандарів" та армії зробили життя зовсім нестерпним, мужик-гречкосій замість чухати потилицю ("а, може, так і треба") береться за дрючок і шаблю" [3, 136-137]. Таким "мужиком"-відчайдухом виявився Клим Ющук, і В.Будзиновський підкреслив це характеристикою і вчинком: на наказ виносити податок на майдан Ющук приніс десять горшків із бджолами й розбив їх під ногами підстарости. За такий вчинок старий пасічник сплатив своїм життя, але свого домігся: "Майдан перемінився в пекло. Драгуни, жалені бджолами, випустили з рук биків. Впрочім, тих биків була б тепер не вдержала ніяка людська сила, бо й їх обсіли рої бджіл" [2, 155]. Автор недаремно говорить про пекло, тому що в деяких народів Європи бджола асоціювалася з потойбічним світом, а поява бджолиного рою вважалася поганою ознакою, віщувала нещастя. З іншого боку, у словнику символів О.Потапенка зазначається, що "в християнстві бджола завжди виступала на боці Бога проти злого духу" [4, 12]. У В.Будзиновського бджоли, як символ порядку і справедливості, допомагають знищити ворогів-окупантів. У повісті "Не будь звіром" В.Будзиновського бджола стає поетичним символом сили в гурті (усі хотіли побачити "побоєвище, на котрому билося таке військо, як медоносна мушка"), доброти, вірності в служінні людям і пересторогu на шляху до війни.

Головний конфлікт повісті "Не будь звіром" – зіткнення соціальних і національних інтересів, опозиція "український народ / польська шляхта". Соціальне й національне протистояння посилюється релігійним гнобленням автохтонного народу. Так, в експозиції твору Клим Ющук говорить, що на місці Куничів колись був лише кам'яний хрест, біля якого поставили дерев'яну церкву й почали селитися люди. Цей хрест є уособленням порятунку й захисту селян, оберегом вільної землі, символом віри й надії. Запозичені з народної творчості й літератури архетипи бджоли й хреста в повісті В.Будзиновського набули романтичної значущості й визначили фольклорно-стильову домінанту його історичних творів.

Будівництво кам'яного храму в Куничах за активної участі Потоцького народ сприйняв обережно, з виправданою недовірою: пізніше виявилося, що то будували польський костьол. У такий спосіб у селян намагалися відібрати не лише волю, незалежність, традиції, а й православну віру батьків і дідів. Справедливим наразі є зауваження С.Андрусів, що "віра, Бог, християнські звичаї і норми на першому місці в героїв західноукраїнської історичної прози" [1, 154]. Сцена зруйнування гайдамаками католицького храму символізувала нездоланність українського народу, незнищенність його віри: "Голий взяв кількох парубків і з ними пішов до нової мурованої церкви, панами переміненої в костьол. Хлопці повибивали навкруги діри у фундаментах, понабивали діри порохом, повкладали льонти, позапалювали і повтікали. По малій хвилі гукнуло. По хвилі знов гукнуло, знов і знов. Зразу завалилася одна стіна, потому загрохотіло. Дім Божий сів, перемінився у велику купу руйновища" [2, 167]. Свого апогею релігійний гніт досяг у сцені ув'язнення священика в жидівському ляху: "Жид в'язнить попа, скованого. Попові вільно правити службу Божу в церкві аж тоді, коли громада заплатить жидові три злоті. Тоді чотири гайдуки ведуть попа до церкви, скованого. В церкві розковують його. По службі Божій назад закладають заліза і відводять до жида. Так само ведуть його до недужого сповідати, хрестити дитину, на похорон. А все аж тоді, коли люди зложать в руки жида приписану двором таксу" [2, 194]. Таке знущання над людською вірою й традиціями припинив Сава Чалий, наказавши повісити жида і його дружину.

Центральним героєм повісті "Не будь звіром" є Сава Чалий. Ця реальна історична постать трактується в українській красній словесності неоднозначно: починаючи від уснопоетичного образу зрадника (дума "Ой був у Січі старий козак... ") і закінчуючи складними, здебільшого ідейно суперечливими характерами у художніх творах М.Костомарова, І.Карпенка-Карого, М.Кононенка, М.Сиротюка та ін.

В.Будзиновський по-новому, оригінально, інтерпретував постать Сави Чалого, відійшов далеко від фольклорного протообразу. За реабілітаційною концепцією художнього зображення його герой близький до Сави Чалого М.Костомарова. В обох письменників козацький сотник – цілком позитивний герой, людина принципова, благородна, розумна, віддана великій справі. Однак, якщо в М.Костомарова домінує внутрішній конфлікт Сави, який веде до інших зіткнень і переростає у глибоку душевну драму, то у В.Будзиновського на перший план виступає зовнішнє протистояння з польською шляхтою. Епіку не вдалося створити глибоко психологічного конфлікту: після розмови з Верланом Сава майже без вагань перейшов на бік гайдамаків.

Сава Чалий служить у надвірній міліції польського князя Четвертинського, але виступає поборником справедливості. Він зумів увійти в довіру до панів, але при цьому допомагав запорозьким козакам і гайдамакам. Єдине, чого не терпить сотник, – це жорстокість, підлість і віроломство. У розмові з Гнатом Голим Сава застерігає його: "Бий, убивай, карай по заслузі, але не будь звіром!" [2, 159].

У повісті відсутні портрет і авторські оцінки Сави, однак промовистими є опосередковані характеристики. Так, матір Зосі Курчинську вразила внутрішня міць Чалого: "Він в очах має страшну силу [...] Зоську вхопив і, наче одним пальцем, кинув перед себе на свого коня. Коли рушив вперед, то

хвиля збунтованого народу розступилася перед ним, наче те Червоне море перед Мойсеєм. Ніхто не займав нас" [2, 170]. Про гідність і високоморальність Сави Чалого свідчить і його діалог із Потоцьким. Гетьманові подобається сміливість, відвертість, а надто відданість козака. На пропозицію Потоцького вступити до його війська Сава відповідає: "У мене лицарська честь на першому місці" [2, 175]. Додержання слова – одна з головних чеснот лицарської вдачі українського козацтва в дзеркалі української романтичної літератури.

Багатьом людям була незрозумілою поведінка Чалого щодо гайдамаків: то він їм допомагав, то карав на смерть. В.Будзиновський виправдовує свого героя, підкреслюючи його гуманізм і вдачу: "Сава служив панові, але його серце було людське [...] Чалий був противником руїни і проливу крові там, де його розум казав йому, що тим нічиєї долі не поправиш" [2, 178–179]. Цей антируїнницький настрій сягає традицій П.Куліша (Байда). Сам сотник у розмові з Верланом чітко висловив свою позицію: "Моя рада така: робити, як я роблю. Ходити проміж дощ і не спинювати побігів народу від панщини. Але розбійства не терпіти, бо воно народові шкодить більше, як панам" [2, 181]. Така стратегія характеризує Саву як мудрого й досвідченого політика й дипломата.

В.Будзиновський в уста Сави Чалого вклав ряд ідейних монологів, пафос яких полягає в засудженні насильства, марного кровопролиття й жорстокості. Так, Сава зізнається: "Я на людей не полюю, людей не мордую. Полюю на звірів і для звірів нема у мене пощади, ні помилування. Як гайдамака нікого не скривдив, як він вбив кого, але тільки караючи звіра, то я ловлю його так, що він в мої руки не вліз. Але як гайдамака звір, як він без цілі руйнує, грабує і мордує, то хоч би він був мій рідний брат, не спічну, аж дістану його в мої руки і передам катові!" [2, 180]. Сава виступає рупором авторських ідей, намагається дотримуватися, наскільки це можливо при змальованих обставинах, віковічних християнських норм моралі, у чому й виявляється гуманізм його образу. Тому в назві твору синкретично й лаконічно виражено всі біблійні заповіді – "не будь звіром". Так В.Будзиновський вирішує колізію "боротьба" – "кров".

Композиційно повість "Не будь звіром" складається з кількох сюжетних ліній, що являють собою окремі логічно завершені твори: історія села Куничі, взаємини Сави з Зосею Курчинською, політика польської шляхти на чолі з гетьманом Потоцьким, організація Гнатом Голим гайдамацького руху, зустріч Сави з Верланом і участь у повстанні. В.Будзиновському вдалося майстерно сконструювати багатоплановий і складний сюжет, домогтися композиційної стрункості твору, виразно виписати характери як історичних осіб, так і вигаданих, художньо відтворити складний і суперечливий період гайдамацького руху.

Важливе значення має епізод зустрічі напередодні повстання 1734 року Чалого й Верлана, сотника козаків Любомирського (В.Будзиновський – один із небагатьох письменників, хто відтворив постать Верлана). У діалозі приятелів яскраво простежуються їхні погляди на гайдамацький рух і ставлення до нього. Верлан мріє об'єднати гайдамацькі загони в єдине військо, з якого можна було би "утворити, як се зробив був Хмельницький, ядро нової нашої армії" [2, 182]. Крім того, він висловив марну надію на підтримку руху Росією та православним духовенством. Образом Сави Чалого В.Будзиновський передав власне ставлення до гайдамаччини. Його герой не вірить у серйозність і силу повстанського руху, в те, що гайдамаки зможуть відродити Хмельниччину. Козацький сотник так обґрунтував свою позицію: "Хмельницький розпочав повстання військом, не черню. Гайдамаки не військо, а товпа. Вона не знає, чого хоче, куди йти, що на руїні збудувати і як збудоване вдержати, щоби будинок сам не розсипався. Хто воює одною товпою, той марнує людську працю і людську кров" [2, 182]. В.Будзиновський реалізував у творі ідею деідеалізації гайдамаччини, яка не мала б персоніфікуватися в безладний натовп з його руїнницькою стихією. Крім того, Сава, добре розуміючись на політиці, відкидає думку про допомогу Росії: "Москаль дасть ляхам поміч з двох причин. Москаль хоче Правобічну вдержати при Польщі. Се одна причина. Друга та, що ми мусили би нівечити панщину. Москаль заводить у себе кріпацтво, отже, у своїм сусідстві не стерпить вільного хлопа" [2, 182-183].

У повісті "Не будь звіром" чітко простежується розмежування героїв на протилежні соціально-політичні табори, що характерно майже для всіх творів історичної тематики В.Будзиновського: Гнат Голий із повсталою селянською масою, Верлан – із одного боку, а з другого – польська верхівка на чолі з гетьманом Потоцьким. Сава Чалий, маючи можливість вибору між українцями й поляками, між честю й обов'язком, зберігає лицарську гідність і вірність батьківщині. Отож, інтерпретація образу Сави Чалого підпорядкована гуманістичним ідеям автора.

В образному моделюванні письменника Гнат Голий, сорокарічний мешканець села Куничі, – працьовитий господар, людина поважна й мудра, справжній відчайдух. Екскурс у минуле протагоніста додав важливі штрихи до його історії: до слободи він прийшов з "безпанського" Запорожжя дванадцятирічним хлопцем, виріс далеко від панщини і тому понад усе цінує волю. Коли прийшов польський підстароста з військом на майдан оголосити про панські податки, Гнат першим виразив своє невдоволення: "Смолу гарячу дістанеш, не масло, сир або мед!" [2, 151]. Саме Голий вивіз усіх селян із слободи на Запорожжя, де заснував нові Куничі. Саме він із кількома десятками парубків у Чорнім Лісі в неприступнім місці побудував "город гайдамаків", а "відтам час до часу вигребувався в Брацлавщину, де

палив і грабував панські двори, мордував панів і бунтував народ, щоби йшов у гайдамаки" [2, 168]. І, нарешті, саме за наказом Гната від Потоцького та інших панів втікали парубки й приєднувалися до гайдамацьких загонів, що "виростали, як гриби по дощі" [2, 168].

Однак В.Будзиновському не вдалося створити цілісний закінчений образ відважного ватажка. Із зображеного героя важко зробити висновок про його індивідуальність і винятковість, бо в дії він практично не показаний, про мету своєї боротьби не говорить. Його діяльність стихійна, позбавлена конкретної тактики й стратегії. Щодо змалювання гайдамаччини, то про цей рух загалом маємо у творі лише невеличкий авторський коментар, що ґрунтується на позбавленому художнього узагальнення описі тісних зв'язків гайдамацьких загонів із Запорозькою Січчю.

Повість "Не вб'ю його", так само, як і "Не будь звіром", позначена своїм гуманістичним пафосом. Іван Кравчук не мститься "кацапу-душогубу" Башманову, який убив його батька і старшого брата. Як справжній християнин, він вірить у Божий суд: "...ні буки, ні каторга не будуть такою каторгою, на яку він заслужив. Не вб'ю його. Не я його судитиму. Нехай його судить Всевишній..." [2, 364]. В.Будзиновський у літературних традиціях П.Куліша, Б.Лепкого та інших провів контраст між людяністю українців і жорстокістю їхніх ворогів. Символічною є сцена на болоті, коли Іван відпустив Башманова живим: "... віддаю тебе в Божі руки [...] Хоч ти вбив мого брата, мого батька, я тобі не відплачуся тим самим... Але ти убив батька на те, щоби мої товариші від цього острова аж до некрасівського берега – мляковиня були без проводу. Вертай же і ти до Некрасівки без провідника. Як тобі бог простив, то безпечно заїдеш домів здоровий. Якщо коневі нога поховзнеться, то ти, потопаючи, подумай, що то не моя помста, а суд Божий" [2, 366]. У повісті болото наділене функціями судді: воно впливає на людські долі, встановлює рівновагу між кривдою та справедливістю. Показовою є вставна розповідь Тимка про болотяну дорогу долі, яка може завести подорожнього "до неба або до пекла", як це сталося із загоном турків.

В основі повістей письменника лежать передусім виховна й націоусвідомлююча концепції історії. В.Будзиновський прагне показати національного героя з української історії. Його проза пронизана державотворчою ідеологією, центральні герої ідеалізовані, що обумовлюється пафосом творів і їхнім національно-державницьким спрямуванням. Письменник мав на меті показати історію як урок, із якого українському народові слід зробити певні висновки задля тривалості його державності. У повістях В.Будзиновського художньо відбита сутність багатостраждальної України та основні принципи її невільницького стану й на прикладі багатьох історичних фактів указані справжні витоки національної бездержавності.

Отже, твори В.Будзиновського на історичну тематику відзначаються вирішенням глибоких історико-філософських проблем: викриття антигуманного характеру війни ("Не будь звіром"), обстоювання життя й обов'язок нації ("Пригоди запорозьких скитальців"), формування національної свідомості ("Гримить"), незнищенність народних традицій (збереження українських звичаїв у землях Малої Азії в повісті "Пригоди запорозьких скитальців"), патріотичний обов'язок, ностальгія за минулим ("Не будь звіром") тощо. Ці проблеми, пов'язані з авторською сучасністю і спроектовані на майбутнє, здебільшого переростають часові межі зображуваної епохи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрусів С.М. Модус національної ідентичності: Львівський текст 30-х років XX ст.: монографія / Стефанія Миколаївна Андрусів. – Львів: Львівський національний ун-т ім. І.Франка, 2000, Тернопіль: Джура, 2000. – 340 с.
2. Будзиновський В. Пригоди запорозьких скитальців: [повість та оповідання] / [упоряд., авт. післямови та приміт. Р.Д.Горак] / В'ячеслав Будзиновський. – К.: Дніпро, 1993. – 383 с.
3. Кейда Ф. Національно-визвольна ідея в історичній прозі В'ячеслава Будзиновського / Федір Кейда // "Як много слово важить...": [науковий збірник на пошану професора Володимира Качкана] / [за заг. ред. М.М.Романюка]. – Івано-Франківськ: Видавництво Івано-Франківського державного медичного університету, 2006. – С. 124-146.
4. Потапенко О.І. Словник символів / [за заг. ред. О.І.Потапенка, М.К.Дмитренка]. – К.: Народознавство, 1997. – 156 с.
5. Чорнописький М. "Сей чоловік на муки піде, а не зрадить..." / Михайло Чорнописький // Західна Україна. – 1993. – № 22 (91). – 23-29 травня. – С. 5.